

בס"ד, כ"ה תמוז תש"פ, 2-1450/פ'

לכבוד הגאון רבי יוסף אביטבול שליט"א
מחבר ספר "דברי יוסף" ועוד.

שלום רב,

אודות שאלתו לגבי שמיעת שירים בימי בין המצרים לאנשים הנמצאים בבידוד.

איתא במסכת סוטה (מח ע"א) משבטלה סנהדרין בטל השיר בבתי משתאות, שנאמר (ישעיה כט, א) "בשיר לא ישתו יין". ובגמרא הביאו סמך לזה מהפסוק (איכה ה, יד): "זקנים משער שבתו בחורים מנגינתם". וכן איתא בתלמוד ירושלמי (סוטה שם): "אמר רב חסדא, בראשונה היתה אימת סנהדרין עליהם ולא היו אומרים בשיר דברי נבלה, אבל עכשיו שאין אימת סנהדרין עליהם, הם אומרים דברי נבלה בשיר".

עוד אמרו בגמרא (גיטין ז ע"א): שלחו לו למר עוקבא בר חמא, זמר - מנין לנו שאסור? שלח להם, שנאמר (הושע ט, א): "אל תשמח ישראל אל גיל כעמים". ובגמרא מבואר הטעם שלא שלח להם ראייה מהפסוק "בשיר לא ישתו יין", משום שמפסוק זה אין ללמוד אלא שיר של כלי נגינה, לפיכך הביא להם ראייה מהפסוק אל תשמח ישראל אל גיל כעמים, לאסור אפילו שירה בפה. נמצא א"כ שאחר החורבן גם שירה בפה לכאורה אסורה.

אולם יש מהראשונים שכתבו שאיסור השירה אינו אלא דוקא כששותים יין ומשתכרים, וכן דוקא כששרים שירים בעלמא, אולם שירות ותשבחות להקב"ה גם ביין מותר. וכך משמע מדברי הרמב"ם (הל' תעניות פ"ה ה"ד): משחרב בית המקדש גזרו חז"ל שלא לנגן בכלי שיר ובכל מיני כלי זמר, וכל משמיעי קול של שיר אסור לשמוח בהם ואסור לשומעם מפני החורבן. ואפילו שירה בפה על היין אסורה, וכבר נהגו כל ישראל לומר דברי שירות ותשבחות להשי"ת אפילו על היין.

הרי"ף (ר"פ אין עומדין) כתב, שאיסור זמרה בפה, היינו דוקא על נגינות בעלמא אבל דברי שירות ותשבחות להשי"ת, וזכרון חסדיו, אין נמנעים מהם, ומנהג כל ישראל לאומרם בבתי חתנים ובבתי משתאות, וכן כתב בספר האשכול (עמ' כג) בשם רבינו האי גאון, וכ"כ רבינו מאיר המעילי בספר המאורות (ברכות לא ע"א), הרמב"ן בספר תורת האדם (סוף ענין אבלות ישנה) הרא"ה (ברכות עמ' פד) הר"ן והריטב"א (גיטין שם) ורבינו ירוחם (דף קפו ע"ג).

וכתב המאירי (גיטין ז ע"א) שכל מיני זמר העשויים לנגן בהם לשמחת הוללות, ואין בהם כוונה לשבח את ה' או לצד מצוה, אלא דרך קלות ראש ותענוג במיני מאכל ומשתה, אסור לשומעם ולהשתעשע בהם, בין שנעשה הזמר בכלי שיר בין בשירה בעל פה, ומכל מקום כל שיש בו שבח ותהלה להשי"ת, מותר אפילו בבית חתנים ומשתאות, כל שאין בו פריצות,

וכיו"ב איתא בתשובות הגאונים (הרכבי, סי' ס) בשם רב האי גאון. אמנם בספר ארחות חיים (הל' תשעה באב סי' יד) כתב, ששיר עם כלי נגינה, אסור לעולם בכל מקום ואפילו בשירות ותשבחות לה', ואיסור זה מדברי קבלה, שנאמר אל תשמח ישראל אל גיל כעמים.

בשו"ת כפי אהרן (סי' נב) פסק שנוהגים להקל לנגן בכלי שיר, עפ"י דברי הטור והרמ"א (או"ח סי' תקס), שלא גזרו חכמים אלא במשתה יין, או למי שרגיל בכך, כדרך המלכים. ובשו"ת חלקת יעקב (סי' סב אות ב) הוסיף סברא גדולה להיתר שמיעת כלי שיר דרך רדיו וכויו"ב, הואיל ובשעה שגזרו חז"ל לאסור הזמר, לא היו כלים אלו בעולם, הרי שלא חלה עליהם גזירת חז"ל. ועכ"פ באופן שאין המנגנים נראים לשומעים, אלא הקול נשמע ממרחקים, נחשב כפנים חדשות, ואין זה בכלל גזירת חז"ל.

אמנם כל זה איירי בכל ימות השנה, שאנו מקילים בשמיעת כלי שיר, ובפרט דרך הקלטות וכויו"ב, כל שיש בהם שירות ותשבחות להשי"ת. אבל בימי בין המצרים, כבר ידוע ומפורסם לכל שאין לשמוע בהם כלי שיר. אמנם כל האיסור האמור אינו אלא דוקא בשירה דרך כלי שיר אך שירה בפה, או בשעה שעוסק בתורה מותרת. ואם בימות החול כך, קל וחומר בשבתות של ימי בין המצרים שיש להתיר לשורר בפה לכבוד שבת מלכתא. ואפילו בתשעה באב שחל בשבת מותר לשורר כדרכו בכל שבת.

והנה כיום החלו להשתמש בשירה ווקאלית, היינו שירים שהוקלטו ללא כלי שיר אלא דרך הפה, ואף הניגון המלווה אינו בכלי שיר אלא בפה. ובשו"ת ציץ אליעזר (חלק טו סי' לג) החמיר בכך אפי' בימי הספירה, וכן מובא בשם הגרי"ש אלישיב זצוק"ל. וכן הוא בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' קכז) וכתב לדייק כן מדברי הרמב"ם ע"ש.

ולענין הלכה, אם השירה הווקאלית מביאה לידי ריקודים ומחולות, הרי זה ככלי שיר ויש לאסור. ואף שלא נאסרה שירה בפה, מ"מ ככהאי גוונא אמרינן זיל בתר טעמא, ובהיות והטעם הוא משום ריקודים ומחולות, הרי שאם יבואו ע"י שמיעתם לידי ריקוד יש לאסור.

ברם עפ"י מה ששמענו, ישנם הרבה שירים ווקאלים שאינם מביאים לידי ריקוד, ואין לאסור לשומעם בימי בין המצרים. וכמ"ש כיוצ"ב הגרש"ז אוירבאך זצוק"ל (הוב"ד בס' הליכות שלמה עמ' שסא ותיב) שיש להתיר שמיעת פרקי חזנות ונגינות קלאסיות בימים אלו. אולם דעת הגרי"ש אלישיב וחתנו הגר"ח"ק (הוב"ד בקונט' וספרתם לכם עמ' ח) שאין ראוי לשמוע נגינות אלו. ולכן יש להשתדל ולהחמיר בכך.

אמנם, כל האמור אינו אלא מידי שנה בשנה, שאנו אבלים בימים אלו על חורבן בית מקדשנו ותפארתנו, ולא נאה ולא יאה לשמוע אל הרנינה והנגינה, בעוד שאין לנו את בית הבחירה. אך בשנה זו, שלצערנו הרב התפשט נגיף הקורונה בכל קצוות תבל, ורבים נמצאים בביתם בכידוד, המביאים ללחץ נפשי ולדיכאון וצער גדול, עד שאינם יכולים להישאר סגורים בחדרם, והאזנה לשירים ומנגינות רגועות, יסייעו בידם ויקלו מעליהם את השהייה בחדר

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

המבודד, לבל יצאו וידביקו עוד אנשים ויביאום לידי סכנה, יש להקל להם לשמוע שירים אלו. ואם אף בשירים אלו אינם מוצאים מנוחה, אפשר להקל להם לשמוע אף שירים קצביים להנחת את נפשם והחיות את רוחם. וכידוע שיש בכוח השירה להשרות שמחה על האדם, וכדברי אלישע הנביא (מלכים ב' ג, טו): "ועתה קחו לי מנגן, והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'". ומובא בספר בן יהוידע להגאון הגר"ח זצוק"ל, שבשעת המגיפה יש להיות בשמחה ולהפחית את הדיכאון והלחץ הנפשי, כי הצער הזה הורג יותר נפשות מאשר המגיפה עצמה.

אולם כל האמור אינו אלא בהצטרף התנאים דלקמן: (א) שתהיה הקלטה של שיר ולא בהסרטה שרואים את המשורר. (ב) שהחולה ישמע דרך אוזניות ולא ישמיע לאחרים שאינם נמצאים במצבו הנפשי. (ג) מעיקרא אם לא יכולים לשמוע שירים ווקאליים, עדיף שישמעו שירים שקטים ורגועים, ורק במקרה שאין להם מרגוע בכך יש להקל בשירה קצבית. (ד) שהחולה אכן עושה כן להשיב את נפשו ולא למטרה אחרת. כי אין להקל ראש בדבר שנתפשט איסורו. (ה) כאשר יש ילדים קטנים בבית, ואין אפשרות להעסיקם ולהרגיעם, ניתן להשמיע להם שירי ילדים מוקלטים.

ועל פי האמור, בחורי הישיבות הקדושות הנמצאים בקפסולות שבתוך היכלי התורה, מבלי יכולת לצאת ולבוא לביתם, ושמיעת שירי נשמה וכיסופין יוכלו להשיב את נפשם, יש להקל להם לשמוע שירים כעין אלו דרך אוזניות בלבד.

ויהא רעווא מן שמיא, שיאמר ה' די לצרותנו וישלח רפואה שלימה לכל חולי ישראל, ויחיש לנו את משיח צדקנו ויבנה לנו את בית מקדשנו ותפארתנו ונזכה לראות בגאולה השלימה במהרה בימינו אכי"ר.

בברכת התורה,

יצחק יוסף
הראשון לציון
הרב הראשי לישראל